

BİR EVRENSEL TEMEL GELİR UYGULAMASI: FİNLANDİYA ÖRNEĞİ

Sevcan ATAY¹

ÖZET

Evrensel temel gelir, bir ülkede yaşayan vatandaşların hayatlarını idame ettirebilmelerini sağlamak amacıyla koşulsuz bir şekilde ve aydan aya ya da yıldan yıla düzenli aralıklarla ödenen bir gelir kaynağıdır. Pek çok ülke vatandaşlarına daha iyi bir hayat sunabilmek amacıyla evrensel temel gelir politikasını uygulamaya çalışmıştır ve bu ülkelerden biri ise Finlandiya'dır. Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve ekonomik büyümeyle beraber artan işsizlik, ekonomik krizler ve özellikle Covid-19 salgınının işgücü piyasasında meydana getirdiği olumsuzluklar gibi nedenlerden dolayı gelir dağılımı daha da bozulmaktadır. Dolayısıyla evrensel temel gelir uygulamaları da artış göstermektedir. Bu çalışmada ise; Finlandiya'da uygulanan evrensel temel gelir uygulamaları incelenmektedir. Bu doğrultuda; çalışmada ilk olarak evrensel temel gelir kavramı ile tarihsel gelişimi incelenmiş, evrensel temel gelire benzer uygulamalar ele alınmıştır. Ardından evrensel temel gelir uygulayan ülkeler incelenerek, Finlandiya'da evrensel temel gelir uygulamasının tarihçesi ve Finlandiya'da uygulanan evrensel temel gelir uygulamaları anlatılmıştır. Bu çalışma sonucunda ise, evrensel temel gelirin bireyler üzerindeki etkisi olumlu iken yeterli olmadığı ve işsizlikte kayda değer bir azalma yaşanmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evrensel Temel Gelir, Temel Gelir, Vatandaşlık Geliri, Finlandiya, KELA.

A UNIVERSAL BASIC INCOME APPLICATION: THE CASE OF FINLAND

ABSTRACT

Universal basic income is a source of income that is paid unconditionally and at regular intervals from month to month or year to year to ensure that citizens living in a country are able to sustain their lives. Many countries have tried to implement a universal basic income policy in order to provide a better life for their citizens and one of these countries is Finland. Today, with the development of technology and economic growth, income distribution is deteriorating due to reasons such as increasing unemployment, economic crises and especially the negative effects of the Covid-19 pandemic on the labor market. Therefore, universal basic income practices are also increasing. In this study, universal basic income practices implemented in Finland are analyzed. In this respect, the study first examines the concept of universal basic income and its historical development, and discusses practices similar to universal basic income. Then, by analyzing the countries implementing universal basic income, the history of universal basic income in Finland and the universal basic income practices implemented in Finland are explained. As a result of this study, it is found that while the impact of universal basic income on individuals is positive, it is not sufficient and there has not been a significant reduction in unemployment.

Keywords: Universal Basic Income, Basic Income, Citizenship Income, Finland, KELA.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, sevcanatay9@gmail.com, 0000-0002-2728-3966

1. GİRİŐ

BirleŐmiŐ Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde; bireylerin ve yakınlarının sağlıklı olması ve mutluluğu için belli bir hayat düzeyine sahip olması, sosyal güvence ile bir işte çalıŐması gerektiği vurgulanmaktadır. İnsan olmanın ve dolayısıyla bu haklara eriŐebilmenin Şartı ise temel bir gelire sahip olunmasıdır. Ayrıca bu gelir, iktisadi ve sosyal hakların elde edilmesi bakımından uygun bir politika olarak kabul edilmiş, ancak uygulamanın pahalı bir uygulama olduğu da ifade edilmiştir (Beken, 2020: 180).

Günümüzde pek çok ülkede, bireyler arasındaki gelir dağılımı bozulmakta ve yoksulluk büyümektedir. Ekonomik büyümeyle beraber teknolojinin gelişmesi ile çođu birey de işsiz kalmaktadır. Mevsimsel olarak küresel boyutta ortaya çıkan ekonomik krizler işsizliğin giderek artmasına neden olmaktadır. Özellikle Covid-19 salgını sonucunda işgücü piyasası çok fazla olumsuz etkilenmiştir. Yaşanan bu sorunlar nedeniyle bireylerin gelir elde etmesini sağlamak, gelir dağılımını düzeltmek, bireylerin hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan geliri elde etmesini sağlamak amacıyla temel gelir uygulamaları artış göstermektedir. Evrensel temel gelir uygulamasıyla amaç; bireylerin hiçbir Őarta bağlı olmadan, düzenli olarak gelir elde etmesini sağlamaktır ve çeşitli ülkelerde uygulanmaya çalışılmıştır. Evrensel temel gelir uygulamalarından bir tanesi ise Finlandiya örneğidir. Juha Sipilä'nin başkanlığında, Finlandiya'da 2017-2018 yıllarını kapsayan süreçte temel gelir kapsamında bir deney yapılmıştır.

Bu makalede de; giriŐ bölümünden sonra ilk olarak yani ikinci başlıkta evrensel temel gelir kavramsal olarak anlatılmıŐ, üçüncü başlıkta; temel gelirin tarihsel gelişimi anlatılarak, dördüncü başlıkta temel gelire benzer uygulamalar ele alınmıştır. BeŐinci başlıkta ise, evrensel temel geliri uygulayan ülkeler ele alınmaktadır. Altıncı başlıkta, Finlandiya'da temel gelirin ortaya çıkıŐı ve yedinci başlıkta Finlandiya'da uygulanan temel gelir uygulamaları anlatılmıştır. Ardından da çalışmanın sonuç kısmında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

2. EVRENSEL TEMEL GELİR KAVRAMI

Evrensel temel gelir (UBI) kavram olarak, bir ülkede ya da bir coğrafi bölgede yaşayan tüm vatandaşlara, elde ettikleri kazanç veya gelirlerine ve bir işte çalışıp çalıŐmadıklarına bakılmadan belli bir miktar ödemenin yapılması olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla evrensel temel gelir, herhangi bir koŐul gerektirmeden, belirli aralıklarla (aydan aya ya da yıldan yıla) tüm bireylere ödenen ve belirli miktarda gelir sağlayan bir kavramdır (Kahvecioğlu, 2021: 626).

Evrensel temel gelir uygulamasıyla amaçlanan gelir dağılımındaki adaletsizliğin azaltılmasını ve yoksulluğun minimize edilmesini sağlamaktır. Söz konusu olan bu kavramı net bir Şekilde anlayabilmek için temel ifadesi ile neyin kastedilmeye çalıŐıldığını ortaya koymak gerekmektedir. Evrensel temel gelir bakımından temel ifadesi, bir kişinin bulunduğu toplumda, hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan miktardaki geliri ifade etmekte ve evrensel temel gelir bireye bir güvence yaratmaktadır. Ancak buradaki temel ifadesindeki makul geliri belirlemek ise oldukça zor olmaktadır. Evrensel temel gelir, bireysel bir Şekilde ödenmekte ve bireylerin evli olup olmamaları, ailevi durumları göz önüne alınmaksızın bir ekonomik güvence sağlanmaktadır. Ayrıca evrensel temel gelir bireyin gelir, harcama ya da herhangi bir davranıŐ Őekli dikkate alınmadan ödenmektedir. Diğer bir ifade ile herhangi bir gelir yoklaması yapılmaz ve kişinin yapacağı harcama üzerinden bir Şart konulmaz. Dolayısıyla evrensel temel gelir, hem ekonomik bir güvence sağlayan hem de önceden ödeme yapılacağı bilinen geri ödemesiz bir gelir olarak değerlendirilmektedir (Stayding, 2020: 22-23).

Evrensel temel gelirin en belirgin özellikleri ise; vatandaşlara belli bir miktarda ödemenin yapılıyor olması, ödemelerin tüm bireylere eŐit bir Şekilde ödenmesi, haczedilemez ve geri

ödenmeyecek şekilde olmasıdır. Evrensel temel gelirin amacı, bireylere sosyal bir zemin sağlamak ve bireylere kendilerine ödenen parayı özgür bir şekilde harcayabilme hakkı sağlamaktır. Bu nedenle evrensel temel gelir, sürekli iş değişikliği yapan, sosyal güvence açısından uzun süreli bir işverene güveni olamayan, serbest çalışanlara destek olarak bir güvence sağlamaktadır (Derviş, 2017).

Van Parijs; sosyal güvenceyi oluşturmanın, ülkede yaşayan tüm vatandaşların özgür olmasını sağlamanın en güçlü aracının belli miktarda sağlanan temel gelir olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla evrensel temel gelir, devlet ile o ülkedeki bireylerin arasındaki sözleşmenin önemli bir parçası olarak görülebilmektedir. Böylece bireylerin daha mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşamalarına destek olunmaktadır (Painter Ave Thoung, C. 2015: 9).

Söz konusu uygulamanın çeşitli faydaları ve zararları bulunmaktadır. Evrensel temel gelirin faydaları ve zararları ise aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir. Bunlar (Amadeo, 2020);

Evrensel temel gelirin avantajları;

- Yoksul bireylerin bürokrasi ile uğraşmasına gerek kalmadan gelir elde etmesini sağlamaktadır.

- Bireylere yapılan yardımlar ekonominin durgunluğa girdiği durumlarda toplam talebin artmasını sağlayarak ekonomiye katkıda bulunmaktadır.

- İşsiz kalan bireyler, herhangi bir iş buluncaya dek gelir elde edecekleri için daha iyi verimli işleri bulmalarına yardımcı olmaktadır.

- Gelir elde eden bireylerin okul hayatına devam etmesi ya da evlerinde eş, dost ya da akrabalarına bakabilme özgürlüğüne sahip olabilmesi sağlanmaktadır.

- Evlenmek isteyen bireylere ekonomik güç yaratmakta, dolayısıyla ev kurmak isteyenlerin sayısını arttırmaktadır.

- Evrensel temel gelir insanların iş bulmaları için teşvik yaratmaktadır. Evrensel temel gelirin dezavantajları;

- Evrensel gelir dolayısıyla insanlar çalışmadan gelir elde etmek isteyebilir ya da iş becerisiyle elde etmek isteyebilir.

- İnsanlar bir gelir elde ettiği için çalışmadıklarından dolayı işgücüne katılım oranı düşebilmektedir.

- İnsanlar rahat bir şekilde gelir elde ettikleri için tembelliğin artmasına neden olabilmektedir.

- Bir ülkede enflasyon olması durumunda temel gelir toplam talebin artmasına dolayısıyla bütçe üzerinde baskı yaratabilmektedir.

- Evrensel temel gelir, politika yapımcıların keyfi davranmalarına yol açarak kamu kaynaklarının israfına neden olabilmektedir.

3. EVRENSEL TEMEL GELİRİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Evrensel temel gelir kavramı üç kökene sahip bir kavramdır. İlk olarak evrensel temel gelir; bir asgari gelir yani asgari ücret olarak 16.yüzyılın başlarında ortaya atılmış bir kavramdır. Bununla birlikte, bir defaya mahsus olmak üzere bir hibenin ödenmesi de 18. yy'nin sonlarında ortaya çıkmıştır ve asgari ücret ile bir hibenin ödenmesinin birleşimi olarak temel gelir fikri de 19. yy'nin ortalarında ortaya atılmıştır (Basic Income Earth (BIEN), Temel Gelir Fikrinin Kısa Bir Tarihi, 2017).

Aslında söz konusu kavram asgari ücret fikriyle bağdaştırılmış ve asgari ücret diğer kavramların da önüne geçmiştir. Avrupa'daki düşünürler, kilisenin asıl görevini yoksul kimselere yardım edilmesi olarak görmekteler ve ayrıca tüm toplumun yoksul kimselere yardım etmesini gerekli görmüşlerdir. Bu kapsamda, insancıl görüşlerin ortaya atılmasıyla beraber, gelir dağılımındaki adaletsizliğe bir çözüm bulmak ve çok yoksul olan kesimlere destek olunması gibi çeşitli konularda politikalar geliştirilmeye çalışılmıştır. Asgari ücret fikrini savunan düşünürlerden biri olan Juan Luis Vives'e göre; belli bir ülkede yaşayan vatandaşlara hayatlarını devam ettirebilmeleri için belli bir miktarda ödeme yapılmasının gerekçesi, etkin bir bağış sisteminin oluşturulmaya çalışılmasıdır. 1748'de Fransız düşünürü Montesquieu'nun yazdığı "Kanunların Ruhunu Üzerine" adlı eserde, devletin bir ülkede bulunan tüm vatandaşlarına hayatlarını devam ettirebilecekleri bir miktar ödemeyi, yiyecek, giyecek ve sağlıklarına zarar vermeyen bir hayat sağlaması açasından borçlu olduğu söylenmektedir (Alsacienne, 1995). Bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin (AB) belli kesimlerinde devletin ödediği ve garantilediği bir asgari ücret sistemi bulunmaktadır (Autoridade Para As Condiçoes do Trabalho, 2017).

18. yy'ın sonuna geldiğinde ise, Avrupa'daki yoksulluğun ortadan kaldırılması gündeme gelmiştir. Marquis de Condorcet, Fransız Devrimi'nin yaşandığı zaman ortaya attığı fikirlerden dolayı 1795 yılında tutuklanmış ve hapiste olduğu dönemde sosyal güvenlik sisteminin kurulması gerektiğini "İnsan Zekasının İlerlemeleri Üzerinde Tarihi Bir Tablo Taslağı" adlı eserinde ifade etmiştir (Geffroy, 2009). Bu fikre Avrupa'da çok önem verilmiş ve söz konusu fikir ilk yaşlılık, emekli olma ve sağlık güvence sistemlerine önayak olmuştur. Fransız düşünür Thomas Paine ise, 1797'de yayımlanan "Tarım Adaleti" adlı eserinde, toprağı olan ağalardan elde edilen gelirlerle bir ülkede yaşayan tüm vatandaşlara 18 yaşında olmaları halinde belli bir düzeyde ödemenin yapılması gerektiğini ifade etmiştir (Devon, 2017).

Birçok Fransız yazar ise yerel bir paydan söz etmişlerdir. 20. yy 'da Bertrand Russell'in yazdığı "Hürriyet Yolu" adlı eserinde söz konusu kavram; gelir dağılımdaki adaletsizliği azaltmaya yönelik bir araç olarak görülmüş ve bu fikrin daha da yaygınlaştırılması öngörülmüştür (Le Monde, 2016). Aynı şekilde Amerikalı yazar John Rawls, "Bir Adalet Kuramı" adlı eserinde hükümetin fırsat eşitliğini sağlaması ve asgari sosyal ücreti sağlamasının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu kitapta; çeşitli üretim mekanizmalarının otomatik bir hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda, ilk kez 1960 yılında Amerikalı iktisatçı Robert Theobald, tam istihdamın her zaman olmayacağını ve giderekte robotlaşmanın birçok maaşlı çalışanın yerine geçeceğini ve bu nedenle devletin tüm vatandaşlara temel gelir sağlayamayacağını ifade etmiştir (Servantie, 2017: 4).

Bununla birlikte evrensel temel kavramı sadece sol görüşlü ya da demokrat kişiler tarafından değil, Chicago Okulu'nun kurucusu olan Milton Friedman tarafından da desteklenmektedir. Ayrıca evrensel temel gelir düşüncesi, birçok liberal iktisatçılar tarafından da desteklenmektedir. Friedman, 1962 yılında çıkardığı "Kapitalizm ve Özgürlük" adlı eserinde, fakirlikle mücadele etmek için bir program ileri sürerek pazarın yönetimi ve işleme şekline yönelik bir girişimin olmamasının zorunlu olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Friedman temel gelirin negatif gelir vergisinin çıkarılmasıyla finansmanın olacağını söylemiştir. Fransız düşünür Andre Gorz ise, siyasi bir görüşle özerk bir gelirden bahsetmiştir (Servantie, 2017: 4).

Çeşitli yazar ve ekonomistler, evrensel temel gelirin daha da yaygınlaşarak büyümesi için bir vakıf kurmuştur. 1986 senesinde de Van Parijs tüm ülkelerde temel gelirle ilgili görüşmeler ve incelemeler yapan Temel Gelir Avrupa Ağı'nı (BIEN) oluşturmuştur (BIEN, 2017). Bu nedenle, temel gelir düşüncesine destek verenler arasında çeşitli fikirler bulunmakta ve çeşitli uygulamalara da yer verilmektedir.

4. EVRENSEL TEMEL GELİR BENZERİ UYGULAMALAR

Evrensel temel gelir uygulamasına benzer farklı modeller bulunmaktadır. Bunlar; garanti edilmiş sermaye, temel gelir garantisi ya da diğer bir adıyla garanti edilmiş temel gelir veya minimum gelir, sosyal temettü ve vatandaşlık geliri modelleridir. Bu modellerin dışındaki bir diğer model ise negatif gelir vergisidir. Ancak Finlandiya’da da uygulandığı için negatif gelir vergisi ile ilgili açıklamalara ilerleyen başlıklarda yer verilmektedir.

4.1. GARANTİ EDİLMİŞ TEMEL SERMAYE

Bu uygulama, düzenli aralıklarla bireylere karşılıksız olarak ödenmesi gereken evrensel temel gelir uygulamasından farklıdır. Garanti edilmiş sermaye ile bireylere bir defaya mahsus olmak üzere belirli bir miktarda ödeme yapılmaktadır. Garanti edilmiş sermaye, belirli şartlara bağlı olarak yapılmaktadır. Örneğin bireyin belirli bir yaşa gelmiş olması gerekmektedir. Söz konusu gelirin ödenmesi için kabul edilen yaş ise 21 yaş olarak kabul edilmektedir. 21 yaşına girmiş olan bireylere belirli bir miktarda sermaye yani gelir transfer edilmektedir (Ackerman vd., 2006: 91-95).

Garanti edilmiş sermaye modeline yönelik birtakım eleştiriler olmuştur. Bu modele yönelik temel eleştiri ise, kişinin yeterli düzeyde bilgi birikimine ve yeterli tecrübeye sahip olmaması, daha 21 yaşında olan bir kişiye bu gelirin verilmesinin riskli yatırımlara ve gelir kaynağının kötüye kullanılmasına neden olacağıdır. Dolayısıyla bazı düşünürler söz konusu modeli, devletin gelir kaynağında israfa neden olacağı düşüncesiyle eleştirmişlerdir (Standing, 2020: 661).

4.2. TEMEL GELİR GARANTİSİ VEYA GARANTİ EDİLMİŞ TEMEL/MİNİMUM GELİR

Evrensel temel gelir uygulamasına benzer bir diğer model ise temel gelir garantisidir. Bu model, garanti edilmiş temel gelir ya da minimum gelir kavramlarıyla da ifade edilebilmektedir. Bu model ile amaçlanan insanların belirli bir gelirin altına düşmesini önlemektir. Temel gelir garantisi, geliri asgari gelirin altına kalan bireylerin, hayatlarını devam ettirebilmeleri için yapılan parasal yardımları kapsamaktadır. Örneğin; A kişinin aylık olarak elde ettiği geliri asgari gelirin altında olduğu kabul edilsin. A kişinin aylık geliri 700 TL’dir ve bu kişiye 300 TL kadar gelir yardımı yapılmaktadır. Y kişinin ise geliri olmadığını varsayalım. Bu model ile Y kişisine 1.000 TL’lik yardım yapılması gerekmektedir (AB’de Asgari Gelir Programları Raporu, 2012: 22).

Temel gelir garantisi modelinde, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan bireylere yardım yapılmaktadır. Bu model ile geçici işlerde çalışan ve düşük gelir elde eden bireylerin asgari gelirin üstünde bir gelir elde etmelerini sağlamak amaçlanmaktadır (Koca, 2015: 505). Temel gelir garantisi modelinin bir takım avantajları bulunmaktadır. Bunlar (Standing, 2020: 10-13);

- Yoksulluğun az da olsa azaltılması,
- Geçici iktisadi dalgalanmalar karşısında otomatik istikrar sağlayıcı olmasıdır.

Temel gelir garantisi modelinin bir takım dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar (Gentilini vd., 2020: 100-115).

- Temel gelir seviyenin belirlenmesinde yaşanan güçlük ve karmaşıklık,
- Temel gelir seviyesinin sürekli olarak güncellenmesinin gerekliliği,
- Temel gelir kapsamının sürekli takibinin yapılmasıdır.

4.3. SOSYAL TEMETTÜ

Sosyal temettü modeli, doğal kaynak açısından zengin olan ülkelerin, bu kaynaklar dolayısıyla elde edilen gelirlerin bir bölümünün ülkede yaşayan vatandaşlar arasında paylaşılmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla bu modelde bireyler, doğal kaynakların bir hissedarı olarak düşünülmektedir. Buradaki amaç ise, bireylerin birlik içinde yaşamasını sağlayarak ülkenin sosyal dokusunu güçlendirmektir. Ayrıca söz konusu model, doğal kaynakların yeniden dağıtılmasına aracılık etmektedir ve sosyal, toplumsal ve çevresel ilkelerle savunulabilen bir modeldir (Devarajan vd., 2013: 9-11).

4.4. VATANDAŞLIK GELİRİ

Evrensel temel gelire benzer bir diğer uygulama ise, vatandaşlık gelidir. Bu uygulama, devletin sosyal güvenlik harcamalarını yapmasında kullandığı bir araç olarak kabul edilmektedir. Vatandaşlık geliri ile amaçlanan, bir kişinin belirli bir gelir ya da bir servete sahip olup olmamasına bağlı olarak devletin sosyal yardımları yapması sürecinde ortaya çıkan yoksulluk damgasının vurulmasını ortadan kaldırmaktır. Çünkü insanlar damgalanmaktan dolayı birtakım sosyal yardımlardan faydalanmaktan vazgeçmektedir. Dolayısıyla vatandaşlık geliri ile insanların topluma aidiyet ve vatandaşlık duygularını güçlendirmek amaçlanmakta ve devlet tarafından tüm bireylere belirli bir miktarda gelir sağlanmaktadır. Bu nedenle, bireylerin herhangi bir gelir elde edip etmemesine ya da bir işte çalışıp çalışmadığına bakmadan toplumdaki tüm bireylere toplumun bir üyesi olarak yaklaşılmaktadır. Burada vatandaşlık geliri elde edebilmek için insan olmak yeterli görülmektedir. Söz konusu uygulama, temel olarak yoksullukla mücadelede kullanılan bir araç olarak görülmektedir (Alper ve Arabacı, 2010: 46).

5. EVRENSEL TEMEL GELİR UYGULAYAN ÜLKELER

Farklı gelir düzeyine sahip olan birçok ülkede, evrensel temel gelire ilişkin uygulamalar yapılmaya çalışılmıştır. Bu başlıkta; evrensel temel gelir uygulamaya çalışan ülkelere yer verilmektedir. Bu ülkeler; Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin bir eyaleti olan Alaska, Kenya, Portekiz, Brezilya, İran, Almanya, İngiltere, Fransa'dır. Ancak Covid-19 sürecinde İspanya ve Güney Kore'de de evrensel temel gelir uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

5.1. ALASKA (ABD)

Alaska, doğal kaynaklar açısından zengin olan bir eyalettir. Bu nedenle, Alaska doğal kaynaklardan devlete gelir sağlamayı amaçlayan bir eyalettir. Alaska'nın eyalet olmasından sonra 1969 yılında eyaletin kuzey sahilinde petrol kaynaklarının olduğu keşfedilmiştir. Dolayısıyla Alaska eyaleti petrol kaynaklarından dolayı bir gelir kaynağı elde etmiş olmaktadır. Bu kaynaktan elde edilen gelirlerle Alaska'da sosyal yardım programları desteklenmiştir. Alaska halkı 1974'de Trans Alaska Boru Hattını tamamlamaya başlayınca hattan gelir elde etmeyi amaçlamış ve bundan yararlanmaya çalışmışlardır. Bu hattan elde edilen gelirin büyük bir bölümünün kalıcı bir fona konulması desteklenmiştir. Bu kapsamda Alaska Daimi Fonu adında bir varlık fonu oluşturulmuştur (Alaska Permanent Fund Corporation (APFC)).

Alaska Daimi Fonu, evrensel temel geliri uygulamak amacıyla da kullanılmıştır. Bu fondan tüm Alaska halkına bir kar payı ödenmektedir. Bu kapsamda bu fondan faydalanabilmek ve bireylere belli bir miktarda ödeme yapılmasını sağlamak için belli başlı şartların sağlanması gerekmektedir. Bu fondan faydalanmanın iki şartı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, bireyin 1 yıldan fazla Alaska'da ikamet ediyor olması gerekmektedir. İkinci şartı ise, bireyin yaşıyor olmasıdır. Bu fondan, Alaska vatandaşlarının elde ettiği gelir düzeyine bakılmadan yıllık 2.000 Dolar ödeme yapılmaktadır. Petrol kaynaklarından sağlanan gelirler Alaska'nın tüm bireyelerine dağıtılmaktadır (Servantie, 2017: 8-9).

Alaska Daimi Fon'unun kurulması ve bu fondan bireylere yapılan ödemeler sonucunda Alaska, ABD'de yoksulluk oranı en düşük olan bir eyalet konumuna ulaşmıştır. Ayrıca Alaska bu uygulamayla beraber gelir dağılımında adaletsizliğin en az olduğu eyaletlerden biri olmuştur (Pasma, 2014: 2). Ancak Alaska Daimi Fonu, Amerikalı siyasetçi Hilary Clinton'ın "Amerika için Alaska" ve 2020 Demokrat Başkan Adayı Andrew Yang'ın "Özgürlük Temettü" adlı evrensel temel gelir görüşüne dayanan ABD seçim kampanyalarında örnek olarak alınmıştır. Fakat bu fikir ABD'de henüz politikacılar arasında yaygınlık kazanamamıştır (Rakıcı ve Bozdağ, 2022: 86).

5.2. KENYA

Evrensel bir temel gelir uygulamasına yönelik en uzun vadeli ve en iddialı girişim Kenya'da yapılmıştır. Kenya'da evrensel temel gelir uygulanmasının nedeni, yoksulluğu azaltmak ve gelir dağılımındaki adaletsizliği düzeltmektir. Bu kapsamda Kenya'da evrensel temel gelir uygulaması ilk kez 2011'de uygulanmaya başlanmıştır. Ancak kâr amacıyla hareket etmeyen GiveDirectly ise, 2016'dan bu yana Kenya'nın Siaya ve Bomet ilçelerinde bulunan 295 köy ve 14474 hane halkından rastgele seçilen bireylere doğrudan parasal destek şeklinde ödeme yapmaktadır. Söz konusu uygulama 2028 yılına kadar sürdürülmek istenmektedir (Eckas, 2021). Evrensel temel gelir uygulamasında program dört gruba ayrılmaktadır. Bir grup temel gelirden faydalanamayan kontrol grubudur. Bunun dışında uzun bir süre temel gelir alacaklar, kısa süre boyunca temel gelir alacaklar ve bir defalık olmak üzere temel gelir alacaklar olmak üzere üç grup daha bulunmaktadır. Uzun dönem boyunca temel gelir alacak olanlar 12 yıl boyunca kişi başına günlük 0,75 Dolar, kısa dönem boyunca temel gelir alacak olanlar ise 2 yıl boyunca kişi başına günlük 0,75 Dolar ve bir kereye mahsus olmak üzere temel gelir alacak olanlar ise kişi başına 500 Dolar almasına karar verilmiştir (Eckas, 2021).

Temel gelir şeklinde yapılan bu ödemeler bireylerin hesap açmasına gerek kalmadan M-Pesa adlı mobil para servisi üzerinden yapılmaktadır. M-Pesa mevduat, gelir aktarımı ve birikim yapma gibi iktisadi işlemlerin cep telefonları üzerinden işlem yapılmasına izin veren, ucuz, güvenilir ve hızlı işlem yapılmasına imkân sağlayan bir mobil para servisi (BIEN).

Evrensel temel gelir uygulamasının sonuçlarına bakıldığında zaman, bu gelirden yararlananların yiyecek, sağlık ve eğitim harcamalarında bir artış görülmekte ve açlık oranında düşüş yaşanmaktadır. Alton, tütün vb. zararlı ürünlerine yönelik harcamalarda herhangi bir artış olmamıştır. Ayrıca gelirden faydalanan bireylerde stres ve sıkıntıların azaldığı, özellikle kadınların kendilerini daha mutlu hissettikleri sonucuna varılmaktadır. Bununla birlikte kadınlar aldıkları bu gelirle kendilerini daha güvenli ve güçlü hissetmektedirler. Ayrıca sağlık ile ilgili sonuçlara bakıldığında hastaneye gitme oranının düştüğü görülmektedir (Eckas, 2021).

Evrensel temel gelirin yarattığı bir diğer sonuç ise; bireylerin bazı araç-gereç, motosiklet gibi işlerini kolaylaştıran araçlara ulaşabilirliklerini artırmasıdır. Bazı yararlanıcılar ise, elektrik gereksinimlerini gidermek için yağmur suyu ya da güneş enerjisi gibi kaynakları kullanabilecekleri araçlara yatırım yapmışlardır. Dolayısıyla bireyler evrensel temel gelir ile temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar (BIEN). Evrensel temel gelir uygulaması, Covid-19 sürecinin yaşanmasıyla beraber Kenya'da tekrar gündeme gelen bir konu olmuştur. Covid-19 salgını sürecinde evrensel temel gelir uygulamasının çok fazla olmasa da olumlu etkileri olmuştur (Banerjee vd., 2020:25).

5.3. PORTEKİZ

Evrensel temel gelirin uygulandığı bir diğer ülke Portekiz'dir. Portekiz'de 1990'lı yıllarda bu kapsamda asgari gelir güvencesi uygulanmaktadır. Asgari gelir güvencesi ile 18 yaşına giren ve asgari emeklilik maaşından daha az gelir elde eden bireylere nakdi yardım yapılmaktadır. Bu

uygulama ile amaçlanan, toplumda bulunan dūřuk gelirli kesimin gelirini arttırmaktır (Metin, 2012:132). Ancak bu uygulamada bireylerin bazı Őartları taşıması gerekmektedir. Bunlar, destek alacak olan kişinin evli olmaması, mesleki eēitim almaya istekli olmasıdır. Ayrıca kişinin nakdi yardıma ihtiyacı olduēunu ispatlaması gerekmektedir. Bununla birlikte burada bireylerin iř eēitimi almaları da saēlanmakta ve eēitim sonunda istihdam edilmeleri için yardımcı olunmaktadır (Da Costa, 2003: 76).

5.4. BREZİLYA

Evrensel temel geliri uygulayan ilk ũlkelerden biri Brezilya'dır. Brezilya evrensel temel geliri 2004 yılında uygulamaya bařlamıřtır. Bireylerin evrensel temel gelirden yararlanabilmesi için, en az 5 yıl sūreyle Brezilya'da ikamet etmiř olması gerekmektedir. Brezilya'da uygulanan bu uygulamanın amacı bireylerin temel gereksinimlerini karřılamak ve insanları gūvence altına almaktır. Bu uygulama ile Brezilya'da yoksulluk oranı dūřuř gōstermiřtir (Servantie, 2017: 9).

Covid-19 sonrasında ise, ũlkede 30 Mart 2022 yılında kabul edilen bir yasa ile 59 milyon kişiye yardım yapılacaēı kararlaştırılmıştır. Bu yasa ile Brezilyalılara 600 Brezilya Reali ödeme yapılmıştır. Bu yasa ile amaēlanan gelir eēitsizliklerini azaltmaktır (Telles, 2020).

5.5. FRANSA

Fransa'da evrensel temel gelir kapsamında asgari gelir uygulanmaya çalışılmaktadır. Buna gōre, Fransa'da yaşayan ve bu gelirden faydalanacak olanların bazı koşullara sahip olması gerekmektedir. Bu Őartlar; gelirden yararlanacak olan kişinin 25 yaşını doldurmuş olması, belli bir gelir seviyesinin altında gelir elde ediyor olması gerekmektedir. Yabancıların bu gelirden yararlanabilmesi için en az 3 yıldır bu ũlkede yaşıyor olması gerekmektedir. Asgari gelir uygulaması bir nevi tamamlayıcı bir özelliēe sahiptir ve yılda 2 defa enflasyona gōre gōzden geçirilmesi gerekir. Bununla birlikte 3 ayda bir, bu gelirden yararlanan bireylerin gelir durumlarına bakılmaktadır (Metin, 2012: 136-137).

5.6. İRAN

Evrensel temel gelir kavramı, İran'da çok bilinen bir kavram deēildir. Ancak İran'da 2011 yılından bu yana dūřuk gelirli kesimlere belli bir miktarda gelir yardımı yapılmaktadır. İran'da vatandaşlara yaklaşık olarak 45 Dolar kadar bir ödeme yapılmaktadır. Yapılan bu ödemeler sonucunda bireylerin çalışma isteklerinde herhangi bir azalma olmamıştır. Bununla birlikte gelir elde edenlerin eēitim hayatına olumlu baktıkları sonucuna varılmıştır (Servantie, 2017: 9).

5.7. İNGİLTERE

İngiltere'de devletin yapmış olduēu sosyal yardım harcamalarının önemi oldukça yüksektir. Bu kapsamda evrensel temel geliri uygulayan bir diēer ũlke de İngiltere olmuştur. Evrensel temel gelir uygulaması ũlkede önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Evrensel temel gelir kapsamında sosyal yardımlardan faydalanan bireylere dūzenli (aylık ya da haftalık) olarak gelir desteēi yapılmaktadır (Bingöl, 2020: 4).

Covid-19 salgını sonrasında YouGov adlı araştırma şirketi tarafından Nisan 2020'de bir kamuoyu araştırması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına gōre ũlke halkının yarısından fazlası istihdamın arttırılması ve kira ödemelerinin yapılması açısından evrensel temel gelirin uygulanması gerektiēini ifade etmiştir. Ancak yapılan araştırmaya gōre evrensel temel gelirin çalışma isteēini azalttıēı ifade edilerek bu uygulamaya karşı çıkanlar da olmuştur (Stone, 2020).

5.8. ALMANYA

Almanya’da kamu harcamaları içerisinde sosyal yardım harcamaları büyük bir öneme sahiptir. Almanya’da gelir yardımları ve istihdam arasında ise sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Alman kanunlarına göre, sosyal yardımlar bireylerin yasal haklarıdır. Çünkü bireylerin onurlu bir şekilde hayatlarını sürdürmeleri için temel bir gelire sahip olmaları gerekmektedir. Almanya’da 2 farklı sosyal yardım yapılmaktadır. Bunlardan ilki, asgari gelir garantisi olarak ifade edilen genel nitelikli ve yerel yönetim birimlerinin yaptığı yardımlardır. İkinci sosyal yardım ise, özel nitelikli olan yardımlardır ve bazı durumlarda yapılmaktadır. Söz konusu yardımlar bireylerin ihtiyacı olduğu sürece devam etmektedir. Fakat yardımdan faydalanan bireylere bazı görevler verilebilmektedir. Bunlar; eğitim almak, geçici ya da devamlı bir işte çalışmak şeklinde olmaktadır (Metin, 2012: 48-49).

Almanya’da sosyal yardım harcamaları dışında, Berlin’de bir evrensel temel gelir uygulanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda 2020 Ağustos başında evrensel temel gelir uygulamalarına başlanmış ve Aralık 2024 yılına kadar uygulanmaya devam edecektir. Burada rastgele seçilen 1500 Almanya vatandaşına aylık olarak 1200 Euro yardım yapılacaktır (Moreno, 2020).

5.9. İSPANYA

Covid-19 salgınının yaşanmasıyla beraber ülke ekonomileri bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Salgın sürecinde birçok sektörde yaşanan olumsuzluklar sonucu insanlar işsiz kalmışlardır. Bu nedenle birçok ülke sosyal yardım politikaları kapsamında gelir yardımı yapmıştır. İspanya ise salgın sürecinde evrensel temel geliri uygulamaya çalışan ülkelerden biri olmuştur. Vaka sayısının yüksek olduğu İspanya’da Ekonomi Bakanı Nadio Calvino yaptığı bir açıklama ile evrensel temel gelir uygulamasının hayata geçileceğini ifade etmiştir. Bu uygulamaya geçilmesinin nedeni ise, salgının ekonomi üzerinde yarattığı olumsuz etkileri azaltılmaktır. Ancak salgının bitmesiyle beraber evrensel temel gelir uygulamasının devam edileceği de ifade edilmiştir. Evrensel temel gelir ile amaçlanan İspanya’nın sosyal güvenlik politikalarını güçlendirmek ve salgından zarar gören bireylere maddi destek sağlamaktır (İpek, 2020).

Evrensel temel gelir kapsamında bireylere 3 milyar Euroluk bir yardım yapılacağı, bu yardımın yarısının çocuklu ailelerden oluşan 850 aileye yapılacağı açıklanmıştır. Yürütmeye konulan program sonucunda ilk ödemeler 15 Haziran 2020’de başlamış ve İspanya’nın en düşük gelirli ailelerine, aile başına aylık olarak 1.015 Euro ödeme yapılmıştır. Fakat daha sonraları yapılan ödemeler durdurulmuştur. Uzun vadede uygulanmaya çalışılan evrensel temel gelir ile ilgili olarak neler yapılacağı konusunda net bir durum söz konusu değildir (Zeballos-Roig, 2020).

5.10. GÜNEY KORE

Güney Kore’de temel gelire benzer uygulamalar bulunmaktadır ve ilk defa 2016 yılında Seongnam şehrinde Gençlik Temettüsü olarak uygulanmıştır. Covid-19 döneminde temel gelir uygulaması gündeme gelen bir diğer ülke Güney Kore olmuştur. Evrensel temel gelir uygulaması, Güney Kore’nin Gyeonggi eyaletinde Gyeonggi Pay adlı bir çalışmayla uygulanma çalışılmıştır. Bu kapsamda eyalette yaşayan 200.000 bireye gelir durumuna ya da çalışıyor olup olmamasına bakmadan gelir yardımı yapılmaktadır. Bu bireylere açılan bir banka hesabı üzerinden 3 ayda bir olmak üzere 220 Dolar gelir ödemesi yapılmaktadır. Ayrıca bu ödemeden yararlanmak için yaş sınırı bulunmamaktadır. Bir işte çalışan bireylere harcamalarını yapmaları için Gyeonggi Pay ATM kartı verilmektedir. Burada amaçlanan Covid-19 salgını döneminde zarar gören bireylere kısa vadede destek olmak ve temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmaktır. Bu eyalette evrensel temel gelirin uygulanması için tek bir şart bulunmaktadır. Bu şart ise, yapılan yardımın bireyin ikamet ettiği

bölgede yani yerel şirketlerde harcanmasıdır. Dolayısıyla bireyin kendi yaşadığı bölge dışında harcama yapması durumunda evrensel temel gelir olarak verilen geliri kullanamamaktadır. Bununla birlikte bu durum gençler arasında yerel Pazar ve çarşının, geleneksel mekânların satışlarının artmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak Güney Kore hem vatandaşlarına hem de kendi yerel şirketlerine destek olmaktadır (Gürsel, 2021).

Evrensel temel gelir uygulaması sonucunda Güney Kore’de bulunan yerel şletmeler birçok kazanım elde etmişlerdir. Bu kazanımlarla beraber Gyeonggi Pay daha fazla kişinin yararlanacağı şekilde genişletilmiştir. İleri düzeyde teknolojik altyapıya ve üretim gücüne sahip olan Güney Kore’de 2024 yılından itibaren bazı işlemlerin otomasyona bırakılacağından dolayı işsizlik oranının artış göstereceği öngörülmektedir. Dolayısıyla bu işsizliğin yaratacağı zararı ortadan kaldırmak amacıyla evrensel temel gelirin uygulanmaya devam edilmesi gerektiğini savunan siyasi güçler bulunmaktadır (Gürsel, 2021).

2022 başkanlık seçimlerinde de, Gyeonggi valisi tarafından bir seçim politikası olarak öne sürülmüş ve bu kapsamda evrensel temel gelir ile ilgili vaatlerde bulunmuştur. Gyeonggi valisi 2023’ün ilk çeyreğinde tüm bireylere bir seferlik 212 ABD doları, daha sonrasında ise gençlere 850 ABD Doları vereceğini söylemiştir. Ayrıca 5 yıl boyunca 3 ayda bir olmak üzere 744 ABD Doları ödenecektir. Yerel düzeyde ise, nakdi olmak üzere evrensel temel gelir ödemesi yapılacaktır (Seung-Ho, 2021).

6. FİNLANDİYA EVRENSEL TEMEL GELİR UYGULAMASI TARİHÇESİ

Finlandiya’da bu uygulamanın başlatılmasına yol açan faktör; sosyal güvence sisteminde bir değişiklik yapılmasının gerekliliğidir (Kangas vd., 2019: 7). Bu uygulama Finlandiya ülkesinde ilk defa 1971 yılında Samuli Paronen adlı düşünür tarafından önerilmiştir. Paronen, daha sonra yazdığı eserlerinde de evrensel temel gelir kavramını sıkça kullanmıştır. Paronen, “Finlandiya’da bulunan bütün vatandaşlara geçimini sağlayacak miktarda bir gelirin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak bunu da insan olma şartına bağlamıştır. Bu kavram, 1980 yılında düşünür Osmo Soininvaara ve Osmo Lampinen’in yazdığı “1980’lerde Finlandiya” adlı kitapta, “vatandaşlık geliri” olarak tanımlanmıştır (Andersson, 2000: 227). 1980 ve 1990’lı yıllarında ise evrensel temel gelire olan ilgi giderek artış göstermiş, evrensel temel gelirle ilgili modeller tasarlanmış, raporlar ve makaleler yayımlanmıştır. 1990’lardan itibaren ise; evrensel temel gelir siyasi partilerin gündeminde yer almaya başlamış ve evrensel temel gelir ile ilgili tartışmalar giderek artış göstermiştir (Perkiö, 2019: 4).

Ulusal Sosyal Refah Kurulu, 1986 yılında, Temel Geçim ve Hanelerde Yoksulluk adında bir çalışma yapmış ve yayımlatmıştır. Söz konusu olan bu çalışmalar da, garanti olan gelir, geçim sübvansiyonu ve evrensel temel gelir ile bağlantılıdır. Geçim sübvansiyonu, bu ülkede yoksul kimselerin gelir elde etmesine yardımcı olmaktadır. Evrensel temel gelir ile ilgili yapılan tartışmalar 1987 yılında yapılan hükümet seçiminden önce olmuş ve bürokrasiden çok sayıda insan bu tartışmalarda da yer almıştır. Ancak bu tartışmada evrensel temel gelir ile vatandaşlık geliri gibi ifadeler kullanılmıştır. Sağ görüşlü olan siyasetçiler *negatif gelir* ifadesini, sol görüşlü olan siyasetçiler ise *vatandaşlık maaşı* ifadesini kullanmışlardır. Yeşiller Partisi, kavramı evrensel temel gelir şeklinde ifade etmiş ve Sosyal Demokratlar, kavrama şüpheyle yaklaşmışlardır (Ikkalaa, 2012:66).

1987 yılında hükümet içerisindeki tartışmalar neticesinde evrensel temel gelir tekrardan gündeme gelmiş ve farklı bir şekilde tanımlanmıştır. Bu kavram; işsiz kalan herkese bir gelir sağlamaktan ziyade, asgari düzeyde verilen gelirin kısa süreliğine istihdamı daha da özendirmek amacıyla az miktarda ödemelerle entegre edileceğini ifade etmektedir. Osmo Soininvaara tarafından ortaya atılan bir görüştür ve Soininvaara evrensel temel geliri vatandaşlık ücreti olarak da ifade etmektedir. Soininvaara’ya göre; söz konusu kavram, bir ülkede yaşayan bütün bireylerin elde

ettikleri gelirlerinin alt yapısını sağlamak için belli bir miktarda gelir elde etmesini ve bu gelirin emek geliri ile sağlanacağı şeklinde ifade edilmektedir. Yeni kavram, evrensel temel gelire farklı bir boyut katmış ve bu kavramın gelişimini arttırmıştır (Perkiö, 2019: 16).

1990'lı yıllarında yaşanan krizin ardından Finlandiya'da evrensel temel gelir, temel geliri savunanlar tarafından tekrardan ele alınarak daha farklı bir şekilde değerlendirilmiştir. Söz konusu kavram, bir etkinleştirme aracı olarak görülmüş ve sosyal güvenliği sağlamaya yönelik sorunların engellenip güvenli bir ödemenin yapılması öngörülmektedir. 1990'lı yıllarda ise; merkez parti ve yeşiller partisi evrensel temel gelir kavramını etkinleştirme aracı olarak kabul etmiştir. Sol kesim ise, gelirin adaletli bir şekilde dağılımının sağlanmasını ve işçilerin rekabet edebilmesini hedefleyen bir evrensel temel geliri öngörmüşlerdir (Halmetoja vd., 2018:2-3).

1998 yılında siyasi partiler tarafından evrensel temel gelire ilişkin ilk modeller oluşturulmuştur. Meclis seçim kampanyasında, yeşiller partisi emekliler için daha yüksek bir oranda bir kısmi temel gelir önerirken, gençler için daha düşük oranda bir kısmi temel gelir önermektedir. Merkez parti ise, iş reformu tavsiyesinde bulunmuş ve iş reformu şartlı bir temel geliri de kapsamaktadır. Ancak her iki öneri de 1999 meclis seçimi sonucunda uygulanamamıştır (Andersson, 2000: 233; Koistinen ve Perkiö, 2014: 33). 2006'dan itibaren, evrensel temel gelire ilişkin tartışmalar artış göstermiş ve televizyon, gazetelerde tekrar tartışılmaya başlanmıştır. Siyasi partilerden biri olan yeşiller partisi 2007 yılında seçimler yapılmadan önce evrensel temel gelirin hem gelir dağılımındaki adaletle hem de devlet ekonomisine olan etkilerini ortaya koyabilmek amacıyla ilk defa bir mikro simülasyon modellemesini kullanan kısmi temel gelir sisteminin uygulanmasını istemiştir. Daha sonra Solcular 2011 yılında seçimler yapılmadan önce bu mikro simülasyon modellemesini daha kapsamlı bir biçimde ele alarak yeniden oluşturmaya çalışmışlardır. Söz konusu olan bu iki modelde de kira desteği, sosyal yardım ve sosyal güvenlik vb. elde edilen yarara karşılıklı olarak; işsizliği azaltmak, bir sosyal güvence sağlamak ve asgari düzeyde olan temel gelir üzerinden vergi alınması suretiyle ödenmesini sağlamak amaçlanmıştır (Koistinen, ve Perkiö,2014: 33). Bazı kuruluşlar tarafından bu amacı gerçekleştirmek ve evrensel temel gelir ile vergilerin bazı unsurlarını birleştirmek amacıyla önerilerde bulunulmuş ve bu durum medyada devamlı bir şekilde yer almıştır.

Evrensel temel gelir ile ilgili tartışmalar 2013 yılında tekrar artış göstermiş ve BIEN ülkede yürütülen bir kampanya ile birlikte hız kazanmıştır ve bunun sonucunda kampanyada yeterli imza toplanamadığı için bu konu medyada daha çok konuşulmaya başlamıştır (Halmetoja vd., 2018: 3).

2015'te iktidarda olan Başbakan Juha Sipilä, hükümetinin programında yeni bir pilot uygulamanın başlatılacağını ifade etmiştir (Stayding, 2020: 248). Finlandiya; evrensel temel gelir sistemini test etmek amacıyla da ülkede bir deney uygulaması başlatmıştır. Bu deneyle ilgili detaylı bilgiler aşağıda anlatılmaktadır (Euronews, 2016).

7. FİNLADİYA'DA EVRENSEL TEMEL GELİR UYGULAMALARI

Finlandiya'da Juha Sipilä Hükümeti bir deney yapmak ve bu kültürü geliştirmek istemişlerdir. Evrensel temel gelir, az miktarda olan bir geliri ya da ülkedeki vatandaşlara belli bir hizmeti sağlamak amacıyla farklı modelleri uygulayarak, bunların ülke içinde uygulanabilmesiyle ilgili çeşitli bilgiler vermeyi kolaylaştıracaktır (Kangas vd., 2019: 7). 2015 yılında, Finlandiya'da Başbakanlık Ofisi evrensel temel geliri tasarlamak amacıyla yeni bir ihale açmıştır ve katılımcı gruplar atanmıştır. Başbakanlık Ofisi katılımcı araştırma gruplarının bilimsel kalitesi ve yetkinliğinin değerlendirilmesini yaparak ve bu değerlendirmenin ardından, evrensel temel gelirin nasıl uygulanacağını tasarlanması konusunu Finlandiya Sosyal Sigorta Kurumu'nun (KELA) Araştırma Departmanı'na bağlı olan bir organa vermiştir. Juha Sipilä hükümeti temel olarak çeşitli temel gelir modellerini önermiştir (Kangas vd., 2017).

7.1. FİNLANDİYA EVRENSEL TEMEL GELİR DENEYİ (2017-2018)

Evrensel temel gelir deneyi 1 Ocak 2017 tarihinde uygulanmaya çalışılan bir temel gelir pilot uygulamasıdır ve KELA tarafından yürütülmektedir. Söz konusu deney; bireylerin devlete daha fazla güvenmelerini sağlamaktır. Dolayısıyla orta gelir tuzağından çıkılması ve gelirin yeniden dağıtılmasını sağlamak amacıyla uygulanmaya başlayan bir deneydir. Bu deney 2000 vatandaşa uygulanmakta ve bunlar rastgele bir şekilde seçilen kişilerdir. Ayrıca bu kişiler işsizlik yardımı da almakta olan kişilerdir. Verilen yardımlar bu kişilerin bir işte çalışmaya başladıkları zamanda kesilmeyecek ve devlet 560 euroluk bir temel gelir ödemesi yapacaktır (Weller, 2017). Bu deneyde yaş aralığı 25-58 arasında değişmektedir (Yapıcı ve Karabulut, 2018: 363). Hedef grubun geri kalanı kontrol grubunu oluşturmaktadır ve bu kontrol grubu yaklaşık olarak 175.000 kişiden oluşmaktadır. Yapılan bu deneye katılım ise zorunludur. Vatandaşlara ödenen 560 euroluk yardım vergiden muaf bir yardımdır. Bu yardım mevcut temel sosyal yardımlardan düşürülmektedir ve bu durum, işsizlerin gelir düzeylerinde bir değişiklik olmadığı anlamını ifade etmektedir. Yapılan yardımla beraber vergi sistemi aynı kalmaktadır. Ayrıca temel gelir çalışma sonucunda elde edilen kazançtan etkilenmemektedir. Bu nedenle model, istihdam edilenlerin harcanabilir gelirini önemli ölçüde artırmakta ve istihdama kısmi de olsa olumlu şekilde yansımaktadır. 2017- 2018'de yani bir yıllık süreçte yapılan anket sonuçlarına göre; bu geliri alanların bu dönemde işe girme sürelerinin işsiz bireylere göre altı gün daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Deney sonucunda söz konusu geliri elde edenlerin zihinsel olarak ve maddi anlamda refahlarının ve diğer işsiz bireylere göre daha iyi oldukları görülmüştür. Dolayısıyla bireylerin kendilerini daha mutlu hissettiği, ekonomik anlamda özgür hissettikleri ve geleceğe dair daha mutlu oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak, söz konusu modelin tüm nüfusa uygulanması durumunda pahalı bir model olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Kangas vd., 2017).

Söz konusu deney 2018 yılında sonlandırılmıştır. Deneyin sonuçlarına göre; evrensel temel gelir özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve vatandaşlarının refah ve mutluluk düzeylerini arttırmak isteyen ülkeler açısından bir ders niteliğindedir. Ülkede bulunan bireylerin hepsine geçimlerini sürdürebilecekleri bir evrensel temel geliri sağlamak bu bireylerin istihdam edilmelerine destek olmamıştır. Fakat bu bireyler, kontrol grubunda yer alan kişilere göre kendilerini daha huzurlu ve mutlu hissetmektedirler. Ancak bu duruma ise tepki verilmiştir ve bunun nedeni, evrensel temel gelir alanların bir gelir elde etmesinden dolayı işsizlik sürelerini uzatmak istemeleridir. Devletin vermiş olduğu işsizlikle ilgili yardımların devam edeceğini bilmeleri bu evrensel temel geliri alanların işe girmek istemeleri uzatmaktadır. Bu bireylerin işe girmeleri beklenirken, tam tersi bir sonuçla karşılaşmıştır. Bir diğer sonuç ise; rastgele seçilen bireylerle yapılan deneylerin, sosyal amaçlı yapılan politikaları değerlendirmek açısından daha uygun ve mantıklı olmasıdır. Ancak bu tekniğin daha çok uygulanması bireylerin refah sistemini arttıracak ve daha nitelikli faydalar sağlayabilecektir. Bu noktada unutulmaması gereken bir husus ise, bu tekniğin daha da yaygınlaştırılmasının pahalı olabilmesidir. Ayrıca deney, diğer ülkelere örnek gösterilebilecek ilk ulusal rastgele seçilmiş deneklerle yürütülen bir çalışmadır. Ülkenin edinmiş olduğu tecrübeleri evrensel temel gelirin faydalı bir uygulama olduğunu ortaya koysa bile, evrensel temel gelirin işsiz bireyleri çalışmaları konusunda teşvik etmekte yeterli bir araç olmadığını göstermektedir (BirGün, 2020).

Anketin sonuçlarına göre; evrensel temel gelir elde edenler arasında çalışma günlerinde ılımlı bir artış, mutluluk ve sağlıkta gözle görülür iyileşmeler sağlamıştır. Hükümetin pandemiden ve küresel ekonomik krizden önce evrensel temel geliri uygulamış olması demek, milyarlarca insanın hak etmediği acılardan kurtulabileceği demektir. Evrensel temel geliri savunmayanlar, bu krizlerin yarattığı mevcut intihar çılgı, bağımlılığa düşme ve açlıkla karşı karşıya kaldığında hangi sistemin başarısız olduğunu düşünmelidir. Ancak hükümetin standardına göre, Finlandiya'nın evrensel temel

gelir deneyi yine de "başarısız" olmuş, çünkü bireyler çalışma günlerini yalnızca bir hafta kadar arttırabilmişlerdir. Programın evrensel temel gelir alıcılarının fiziksel ve zihinsel refahını iyileştirdiğine dair kanıtlara rağmen program, iki yıl içinde işgücü piyasasının her yönünü düzeltmediği için başarısız olarak kabul edilmektedir ve görünüme göre bu hala yeterli bir program olmamaktadır. Evrensel temel gelirin bireyleri asla yarı yolda bırakmadığı, işlerine yaradığı da ifade edilmektedir (BIEN, 2022).

7.2. TAM TEMEL GELİR

Söz konusu model, var olan diğer sosyal sigorta uygulamalarının büyük bir bölümünün yerini almaktadır. Bu model, evrensel temel gelir düzeyinin var olan diğer sosyal güvenlik uygulamalarından daha fazla olması demektir. Ülkede, tam temel gelir teknolojik işsizliğe bir çözüm getirebilmek amacıyla 1980'li yıllarda öngörülmüştür. Söz konusu bu model, emek arzını azaltmak ve istihdamın ve gelirin daha adil bir şekilde dağılmasını sağlamak amacıyla kullanılmaya çalışılmıştır. Teknolojik işsizliğe bir yanıt olarak evrensel temel gelir tartışması, dijital teknolojilerin istihdam üzerindeki etkilerine ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı son birkaç yılda yeniden gündeme gelmiştir. Tam temel gelir, konut yardımının evrensel temel gelire dâhil edilmesine izin vermektedir. Eğer devlet evrensel temel geliri, bireylerin elde ettiği gelire eklendiğinde ortaya çıkan gelir üzerinden düz bir vergi ile bir hasılat elde ederse, vergi oranları yüksek olacaktır. Tam temel gelire dayalı bir model, en azından başka bir gelir olmaksızın güvenli bir geçim sağlayacaktır (KELA, 2016: 24).

7.3. KISMİ TAM GELİR

Bu çalışmadaki örnek uygulama kısmi bir temel gelir uygulaması olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla evrensel temel gelir, diğer sosyal sigorta temelli yardımların belli bir bölümünün yerine geçmekte ve beraber uygulanabilmektedirler. Sosyal yardımlar, kira desteği ve ev alanlara yapılan yardımlar gibi elde edilen faydalar korunmaya çalışılmaktadır. Bu uygulamada; mikro simülasyonlar yer almakta ve maliyetler, teşvikler ve gelir dağılımı üzerindeki etkilerin değerlendirilmesine imkân verilmiştir. Söz konusu bu model, vergilendirme suretiyle, orta gelir ve yüksek gelir elde edenlerin temel gelir aracılığıyla elde ettiği iktisadi olanaklarından yararlanmasına engel olacaktır. Bu modelde, fayda düzeyi oldukça düşüktür ve amaç, diğer transferlerin tamamen yerini almak değildir. Bununla birlikte, ideal durumda, temel işsizlik ödeneği, asgari hastalık ve rehabilitasyon yardımları ve sosyal yardım gibi temel transfer planlarının yerini kısmi bir evrensel temel gelir alacaktır (KELA, 2016: 53).

7.4. NEGATİF GELİR VERGİSİ

Negatif gelir vergisi, pozitif gelir vergisi ile benzerlik gösterse de farklılıkları olan bir uygulamadır. Pozitif gelir vergisi, bireylerin gelirleri üzerinden devlete ödemekle mükellef olduğu gelir vergisidir. Pozitif gelir vergisinde kişinin geliri arttıkça belli bir kısmı devlet tarafından vergi olarak alınmaktadır. Ancak negatif gelir vergisinde belli bir gelir seviyesinin altında kalan kişilerin parasal yardım alması sağlanmaktadır. Negatif gelir vergisinde devlet bireylere belli bir miktarda nakdi yardım yapmaktadır (Haveman, 1970). Söz konusu yöntem ilk kez 1946'da Chicago Üniversitesi Profesörlerinden George Stigler tarafından önerilmiştir. Prof. Stigler, geliri düşük olan bireylere belli bir miktarda ödemenin yapılarak gelirlerinin makul düzeylere getirilmesi gerektiğini önermiştir. Negatif gelir vergisi; 1960'lı yıllarda ise, Amerikalı iktisatçılar tarafından önerilmiş bir modeldir. Bu iktisatçılardan en bilineni ise Milton Friedmandır. Friedman, yazdığı "Kapitalizm ve Özgürlük" isimli kitabında negatif gelir vergisi kavramına da yer vermiştir. Friedman'a göre, vatandaşlara belli bir gelir yardımı yapılmalı ve bireylerin harcama ve birikimleri ile ilgili konulardaki kararlarına kendilerinin karar vermesine izin verilmelidir. Dolayısıyla negatif gelir

vergisi ile bireylerin kişisel inisiyatifleri gelişecektir (Ross, 1968). Milton Friedman'ın dışında birçok iktisatçı da negatif gelir vergisini önermiştir. Bunlar; Robert Lampman, Robert Theobald ve James Tobin'dir (ncel, 1981). Lampman'ın fikirleri Friedaman'ın görüşlerine benzemektedir. Ancak Tobin; ailedeki birey sayısına göre birey başına 400 Dolar denmesi gerektiği fikrini savunmaktadır. Theobald ise, bir yandan garantili bir geliri bir yandan da kişileri daha fazla çalışmaya teşvik etmek için teşvik primini savunmaktadır (Giray, 1989). 1970'li yıllardan itibaren bu uygulamayı savunmaya devam eden birçok iktisatçı daha olmuştur (Kershaw, 1972).

Negatif gelir vergisi bir vergi olarak değil daha çok sosyal güvenceyi sağlamaya yönelik bir uygulamadır. Söz konusu uygulama, bir kişinin gelirinin belirlenen asgari düzeyin altınadşmesi halinde bireylere sağlanan bir vergi planı olarak tanımlanabilmektedir. Negatif gelir vergisi, gelir tazminatına dayanmakta ve temel gelire benzemektedir. Fakat birbirine benzer sonuçlara neden olabilmektedirler. Hem temel gelir hem negatif gelir vergisi asgari bir miktarda ödemenin yapılmasını ve bunun güvence altına alınması gerektiğini ve bu yönde teşviklerin artırılmasını hedeflemektedir. Dolayısıyla, kısmi temel gelir, söz konusu uygulamanın teşvik edici etkileri ile ilgili bilgi edinilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu uygulamada yer alan bireyler, uygulamadan faydalananlar ve onu ödeyenler biçiminde ayrılmakta ve bu yönüyle kısmi temel gelirden ayrılmaktadır. Aynı zamanda, benzer bir bölünme mevcut sosyal güvenlik sisteminin de bir parçasıdır. Sosyal güvenlik ve kazanılmış negatif gelir vergisi modeliyle koordinasyonuna ilişkin son öneri siyasi bir parti Sosyal Demokrat Gençlik tarafından sunulmuştur. Genel güvenlik modeli, Maliye Bakanlığı ve Finlandiya Vergi İdaresi tarafından 2019 yılında uygulamaya konulmak üzere hazırlanmakta olan ulusal gelir kaydına dayanmaktadır. Ulusal gelir kaydı, gelirin gerçek zamanlı olarak izlenmesine ve bu şekilde kazanılan gelir ile sosyal güvenliğin daha esnek bir şekilde koordine edilmesine olanak sağlayacaktır (KELA, 2016: 37).

7.5. DİğER TEMEL GELİR MODELLERİ

Bu başlık altında ise, Finlandiya da uygulanmaya çalışılan modellerden bahsedilmekte ve her biri ayrı ayrı açıklanmaktadır. Bu modeller;

- Katılım geliri ya da katılımcı sosyal güvenlik,
- Evrensel kredi
- Seçenekler ya da temel hesap,
- Konut yardımı gibi alternatiflerden oluşmaktadır.

7.5.1. KATILIM GELİRİ/KATILIMCI SOSYAL GÜVENLİK

Koşulsuz modellere ek olarak, temel gelir için koşulluluk ve yükümlülükler içeren bir dizi öneri de olmuştur. Tartışmalar katılım geliri etrafında dönmüş olsa da toplum yararına çalışma yükümlülüğü de zaman zaman temel gelir kavramına dâhil edilmiştir. Bu nerilerdeki ana ilke, bireylerin aktif olarak temel gelir hakkını kazanabilecekleridir. Katılım gelirinin en tanınmış geliştiricisi olan Anthony Atkinson'a göre, istihdamdaki kişiler, iş arayanlar, engelliler ve bakım ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında yer alan bireyler katılım geliri için uygun grlmektedir. Katılım geliri genellikle koşulsuz asgari gelir ve bunun üzerine ödenen katılım ekinin bir kombinasyonu olarak anlaşılmaktadır. Aktif yaklaşımla bağlantılı katılım ekleri, katılım duygusunu güçlendirebilir ve dışlanma riskini azaltabilir. Ancak aynı zamanda açık işgücü piyasasına katılımı da azaltabilir, nk insanlar işgücü piyasası dışında da toplumun geneline fayda sağlayan faaliyetlerde yer alabileceklerini iddia edebilirler. Mevcut sosyal güvenlik sistemiyle bağlantılı hizmetlerin kendi kendini motive eden doğası elbette katılımı her durumda gönüllü hale getirerek güçlendirilebilir. Bu daha düşük bir katılım düzeyine yol açabilecek olsa da, aktif hale getirilecek

bireyler muhtemelen daha fazla motive olacak ve onlara yardım etmek için daha fazla kaynak sağlanacaktır. Mevcut sistemde, gönüllü çalışma, çalışma olarak yorumlanabilmekte ve hatta işsizlik ödeneklerinin kaybedilmesine yol açabilmektedir. Katılım geliri gibi bir düzenleme bu sorunu ortadan kaldıracığı gibi işsizlerin toplumda yer edinmesini de kolaylaştıracaktır (KELA, 2016).

7.5.2. EVRENSEL KREDİ/AKTİF REFAH

Finlandiya'da, uygulanmakta olan Evrensel Kredi programına yönelik bir ilgi söz konusudur. Finlandiyalı Hristiyan Demokratlar Evrensel Krediyi, temel sosyal güvenlik unsurlarını bir araya getirerek ve gelir arttıkça sosyal transferlerin azaltılma şeklini değiştirerek caydırıcı unsurları ortadan kaldırmayı amaçlayan "aktif refah" modellerinin temeli olarak kullanmışlardır. Ancak Evrensel Kredi programında, yardımlar güçlü bir şekilde araç testine tabi tutulmakta ve yaptırımlar içermektedir; bu da tanıma dayalı temel gelirin teşvik edici etkilerini test etmeyi imkânsız hale getirecektir. Yine de bu model, mevcut sosyal güvenlik sistemindeki caydırıcı unsurları ortadan kaldırmaya yönelik diğer seçenekleri incelemek için bir yaklaşım sağlayacaktır. Evrensel Kredi programı, sosyal transferleri kademeli olarak azalırken çalışmanın hanelerin net gelirini her zaman arttıracığı şekilde geliştirilmiştir. Aslında, yardımın seviyesi bireysel gelire değil hane halkının gelirine bağlı olacaktır. Programın kamuoyuna açıklanan amacı, çalışmak için daha fazla ekonomik teşvik sağlayarak yoksulluğu azaltmak ve yararlanıcıları ile ailelerini daha bağımsız hale getirmektir (KELA, 2016).

7.5.3. SEÇENEKLER-TEMEL HESAP

Finlandiya'da ve diğer ülkelerde farklı hesap modelleri önerilmiştir. 2013 yılında Finlandiyalı Özgürlükçü düşünce kuruluşu Libera, kişisel hesaplara dayalı kendi sosyal güvenlik modelini sunmuştur. Bu modele göre devlet, sosyal güvenlikle bağlantılı bir hesaba 20.000 avroluk bir başlangıç ödemesi yapacak ve bakiye bu seviyenin altına düşerse hesap sahibi her ay sadece belirli bir miktar çekebilecekti. Aksi takdirde hesapta tutulan para serbestçe kullanılabilir olacaktır. Ancak bakiye 20.000 avronun altına düştüğünde ya da hızla küçüldüğünde kısıtlamalar getirilebilecektir. Bakiye başlangıç seviyesinin altına düştüğünde, sistem temel gelir ile aynı şekilde davranacaktır. Başka bir deyişle, hesap sahibinin belirli bir meblağa (Libera'nın modelinde 400 avro) erişimi olacaktır. Uygulamada bu model koşulsuz temel gelir sağlayacaktır. Hesapta biriken meblağ, hane halkı kesintisinin verilmesi ilkelerine uygun olarak yatırım, sigorta, hizmet satın alma veya başkalarını istihdam etme için serbestçe kullanılabilir. Bir temel hesaptan bir girişimcinin temel hesabına ödenen iş tazminatı vergisi yalnızca bir kez ödenecek ve ödeme, girişimci toplamı hesabından çektiğinde gerçekleşecektir. Ancak bu durum sadece serbest meslek sahipleri için geçerli olacaktır. Gelir vergisi yalnızca para hesaptan çekildiğinde ödenecektir. Brüt gelirin (işveren katkıları dâhil) toplam yüzde onu hesaba aktarılacak ve bir hesaba gönüllü katkı payı ödemek de mümkün olacaktır. Ancak her yıl hesaba 50.000 eurodan fazla para aktarılamayacaktır. Çalışma yaşındaki ve çalışma kapasitesine sahip tüm bireyler temel bir hesaba sahip olacaktır. Temel hesap sistemi, insanları para biriktirmeye ve istihdamı artırıcı kararlar almaya teşvik edeceği fikri üzerine kurulmuştur. Libera'ya göre, temel hesap sistemi altında bireylerin kendileri ortalama testinden sorumlu olacak olsalar da, yine de hesapta tutulan paranın harcanmasını kontrol etmek mümkün olacaktır. Temel hesap sistemini destekleyenler bu sistemi temel gelire tercih etmektedirler çünkü temel hesap sistemi vergi artışı gerektirmeyecek, vergiden muaf tasarruf ve iş yaratma imkânı sağlayacak, sermaye oluşumunu teşvik edecek ve istihdamı artıracaktır. Dolayısıyla, temel hesap, hesap sahibinin her ay sınırlı miktarda para çekebileceği kişisel bir sosyal güvenlik hesabı olacaktır (KELA, 2016).

7.5.4. KONUT ÖDENEĞİ/KONUT HİBESİ

Konut ödeneği çalışmayı caydırıcı unsurlardan biridir ve "konut hibesi" sorunu özmeğe çalışmanın bir yoludur. Konut hibesi, hane halklarına veya bireylere konut masraflarını karşılamak için ödenen aylık bir transfer anlamına gelmektedir. Konut hibesi sabit bir meblağdır, yani herhangi bir gerçek konut maliyetine dayanmaz. Konut hibesi, ikamet edilen bölgenin (örneğin belediye) konut maliyetlerine bağlıdır ve aile büyüklüğü arttıkça artar (KELA, 2016).

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Finlandiya'daki evren temel gelir uygulaması önemli ölçüde kısmi temel gelir modellerine dayanmaktadır. Evrensel temel gelir, geçici işlerde çalışanlar ile yarı zamanlı çalışanlar için bir gelişme olarak kabul edilebilir. Kısmi temel gelirden; gelirin mevcut sosyal güvenlik programlarının yerini aldığı düşünölmektedir. Kısmi temel gelir, siyasi tuzaklara bir çözüm olarak sunulabilir ve sistemin idari maliyet etkinliğini arttırabilir. Evrensel temel gelirle amaç; yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmak ise düşük bir temel gelir düşük bir seviyede faydalı olabilmektedir. İşgücü piyasasını düzenlemek için evrensel temel gelir bazı dezavantajları beraberinde getirebilmektedir. Evrensel temel gelir alan bir birey çalışmaktan vazgeçebilir ve bu durum işgücü piyasasında sorunlara neden olabilir. Ancak evrensel temel gelirin en önemli avantajı, insanlara düzenli bir gelir sağlamasıdır.

Evrensel temel gelir, Covid-19 salgını sürecinde de birçok ölkede gündeme gelen önemli konulardan biridir. Salgının yarattığı olumsuzlukların en aza indirilmesi ya da ortadan kaldırılması için bazı ölkelerde temel gelir uygulamasına geçilmeye çalışılmıştır. Ancak salgın sonrası evrensel temel gelirin bu noktada yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Bazı ölkelerde ise Covid-19 salgınından sonra evrensel temel gelir uygulamasının devam edilmesi amaçlanmış ve bu yönde çalışmalar yapılmıştır.

Finlandiya'da iki yıl süren uygulama kapsamında ise, 2000 işsiz vatandaşa, ekonomik durumlarına bakılmadan, bir gelir tahsis edilmiş ve temel gelirin iş bulma motivasyonunu arttırıp arttırmadığına bakılmıştır. Temel gelir deneyinde, bireylere 560 avro verilmiş ve bu bireylerin bir iş bulup çalışmaları halinde kendilerine temel gelirin ödenmeye devam edileceği ifade edilmiştir. 2020 yılında yapılan açıklamalara göre uygulanan temel gelir sonuçları incelendiğinde; temel geliri alan bireylerin daha mutlu olduğu ve buna bağlı olarak kaygı ve stres düzeylerinde bir düşüş olduğu belirlenmiş, ancak işsizlik oranlarında ise çok fazla bir değişiklik olmamıştır. Dolayısıyla söz konusu uygulama hükümet tarafından başarısız olarak görölmektedir. Ayrıca yapılan anketin sonucuna göre; hükümetin belli bir kısmı evrensel temel gelir uygulamasına yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Bunlara göre; evrensel temel gelir uzun vadede başarı sağlayamamakta ve temel ifadesi kişiden kişiye farklılık göstermektedir.

KAYNAKÇA

AB'de Asgari Gelir Programları Raporu. (2012). Sosyal Güvenlik Kurumunun Kapasitesinin Artırılması için Teknik Destek Projesi. Ankara.

Ackerman, B. A., Alstott, A., Parijs, P. V. ve Wright, E. O. (2006). *Dağıtımın Yeniden Tasarlanması: Eşitlikçi Kapitalizmin Temel Taşları Olarak Temel Gelir ve Paydaş Bağışları*, Londra, New York: Valso.

Alaska Permanent Fund Corporation (APFC). (t.y). 25 Ekim 2023 tarihinde <https://apfc.org/who-we-are/history-of-the-alaska-permanent-fund/> adresinden alındı.

Alper Y. ve Arabacı Y.R. (2010). Yoksullukla Mücadele, Vatandaşlık Geliri ve Aile Ödenekleri Sigortası, *Türk-İş Dergisi*, 389, 44-51.

Alsacienne, E. (1995), De L'Esprit des Lois (1748). 18 Ağustos 2023 tarihinde 14055_MONT.pdf adresinden alındı.

Amadeo, K. (2020). Evrensel Temel Gelir Nedir?. 12.08.2023 tarihinde <https://www.thebalance.com/universal-basic-income-4160668> adresinden alındı.

Andersson, J. (2000). Bir Fikrin Tarihi: Temel Gelir Neden Finlileri Heyecanlandırdı da İsveçlileri Heyecanlandırmadı? In Van Der Veen, Robert and Groot, Loek (Eds). *Gündemde Temel Gelir: Politika Hedefleri ve Siyasi Şanslar*. Amsterdam: Amsterdam Üniversitesi, 224-237.

Autoridade Para As Condições do Trabalho, (2017). Güvencesizlikle Mücadele Eylemi, 18 Ağustos 2023 tarihinde Portal ACT, adresinden alındı.

Banerjee, A., I Faye, M., Krueger, A., Niehaus, P. ve Suri, T. (2020). Kenya'da Covid-19 Salgını Sırasında Evrensel Temel Gelirin Etkileri. 25 Ekim 2023 tarihinde <https://www.povertyactionlab.org/evaluation/effects-universal-basic-income-during-covid-19-pandemic-kenya> adresinden alındı.

Basic Income Earth (BIEN), (2017), Temel Gelir Fikrinin Kısa Bir Tarihçesi. 17 Ağustos 2023 tarihinde Temel Gelir fikrinin kısa bir tarihi - BIEN - Temel Gelir Dünya Ağı (basicincome.org) adresinden alındı.

Basic Income Earth Network (BIEN), (2017). 18 Ağustos 2023 tarihinde <https://basicincome.org/> adresinden alındı.

Basic Income Earth Network (BIEN), (t.y). 25 Ekim 2023 tarihinde <https://basicincome.org> adresinden alındı.

Basic Income Earth Network (BIEN), (2022), Evrensel Temel Geliri Uygulayan Ülkeler, 5 Nisan 2023 tarihinde <https://basicincome.org/topic/finland/> adresinden alındı.

Beken. H. G. (2020). 21. Yüzyılda (Evrensel) Temel Gelir Tartışmaları. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 42(2), 180-201.

Bingöl. E. S. (2020). Covid-19 Pandemisi Sonrası Evrensel Temel Gelir Tartışması: Zamamı Geldi Mi?. *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Değerlendirme Notları*.

BirGün, (2020), Finlandiya'nın Pilot Uygulama Sonucu: Evrensel Temel Gelir, Daha Yüksek Yaşam Tatmini Sağlıyor. 5 Nisan 2023 tarihinde <https://www.birgun.net/haber/finlandiya-dan-pilot-uygulama-sonucu-evrensel-temel-gelir-daha-yuksek-yasam-tatmini-sagliyor-300357> adresinden alındı.

Da Costa, A. B. (2003). *Portekiz'de Asgari Garantili Gelir ve Temel Gelir*. Standing, G. Temel Gelir içinde, Avrupa'da Asgari Gelir Programları. İsviçre: Uluslararası Çalışma Bürosu.

Derviş, K. (2017). Temel Geliri Doğru Almak, 12.08.2023 tarihinde <https://www.project-syndicate.org/commentary/universal-basic-income-france-social-account-by-kemal-dervis-2017-03> adresinden alındı.

Devarajan, S., Giugale, M. M., Ehrhart, H., Le, T. M. ve Nguyen, H. M. (2013). Afrika'da Kaynak

Gelirlerinin Doğrudan Transferi Durumu. *SSRN Electronic Journal*. Küresel Kalkınma Merkezi Çalışma Tebliği No: 333.

Devon, A. (2017). Agrarian Justice, 18 Ağustos 2023 tarihinde <https://earthsharingdevon.net/wp-content/uploads/2020/09/Agrarian-Justice-5-5-17-Print.pdf> adresinden alındı.

Eckas, A. (2021). Kenya'da Evrensel Temel Gelirin İncelenmesi, 25 Ekim 2023 tarihinde <https://borgenproject.org/universal-basic-income-in-kenya/> adresinden alındı.

Euronews, (2016), Evrensel Temel Gelir: Yoksulluğun Sonu mu Yoksa Bir Rüya mı?, 30 Mart 2023 tarihinde Evrensel Temel Gelir: Yoksulluğun sonu mu yoksa sadece bir rüya mı? | Euronews adresinden alındı.

Gefroyy, C. (2009). Tableau Historique Des Progres de l'esprit Humain. 18 Ağustos 2023 tarihinde <https://journals.openedition.org/rde/4594> adresinden alındı.

Gentilini, U., Grosh, M., Rigolini, J. ve Yemtsov, R. (2020). Evrensel Temel Geliri Keşfetmek: Kavramlar, Kanıtlar ve Uygulamalarda Gezinme Rehberi, Washington: Dünya Bankası.

Gürsel. E. E. (2021). Kore Usulü Evrensel Temel Gelir. 26 Kasım 2023 tarihinde Kore usulü evrensel temel gelir - Ekonomim adresinden alındı.

Halmetoja, A., De Wispelaere, J. ve Perkiö, J. (2018). A Policy Cometin Moominland? Basic Income in the Finnish Welfare State. *Social Policy & Society*, 18(2), 319-330.

Haveman, R.H. (1970). *Kamu Sektörü Ekonomisi*. New York: John Wiley ve Oğulları A.Ş.

Ikkala, M. (2012). Finlandiya: Refah Devletlerinin Temel Gelire Karşı Kurumsal Direnci. Temel Gelir Garantisini Keşfetmek, Caputo, Richard K. (Eds). Temel Gelir Garantisi ve Politika. New York: Palgrave Macmillan, 61-81. Aktaran: Eseniplikçi A. C. ve Engin, M.A. (2021). Sosyal Demokrat Refah resimlerinde Evrensel Temel Gelir: Finlandiya Örneği, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 252-266.

İpek. E. D. (2020). İspanya "Evrensel Temel Gelir" Uygulamasına Geçmeye Hazırlanıyor. 27 Kasım 2023 tarihinde İspanya "evrensel temel gelir" uygulamasına geçmeye hazırlanıyor - Medyascope adresinden alındı.

Kahvecioğlu F. (2021). Evrensel Temel Gelir ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Analizler. *Sosyal Güvence Dergisi*, 11(20), 623-659.

Kangas, O. ve diğerleri. (2019). *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary Results. Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health*, 9, Finland: Ministry of Social Affairs and Health.

Kangas, O., Simanainen, M. ve Honkanen, P. (2017). Finlandiya Bağlamında Temel Gelir İnteronomi, 52(2), 87-91.

KELA. (2016), "From Idea to Experiment Report on Universal Basic Income Experiment in Finland", Research at Kela, Helsinki.

Kershaw, D. N. (1972). Negatif Gelir Vergisi Deneyi. *Bilim Dergisi*, 227(4), 1-16.

Koca, M. (2015). Sosyal Dışlanma Sorunu ve Asgari Gelir Desteğinin Gerekliliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 501-510.

Koistinen, P. ve Perkiö, J. (2014). Sosyal Yeniliklerin İyi ve Kötü Zamanları: Finlandiya'da Evrensel Temel Gelir Örneği. *Temel Gelir Çalışmaları*, 9(1-2), 25–57.

Le Monde, (2016). Thomas More'dan Michel Foucault'ya Evrensel Gelirin Uzun Tarihi. 18 Ağustos 2023 tarihinde https://www.lemonde.fr/politique/article/2016/10/19/de-thomas-more-a-michel-foucault-la-longue-histoire-du-revenu-universel_5016520_823448.html adresinden alındı.

Metin, B. (2012). Yoksullukla Mücadelede Asgari Gelir Güvencesi: Türkiye'de Sosyal Yardım ve Hizmet Sisteminde Mevcut Durum Asgari Gelir Güvencesi İhtiyacı. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 117-151.

Moreno, A. M. (2020). Latin Amerika Ülkelerinde Covid-19'a Karşı Politika Yanıtları: Evrensel Temel Gelir. *Gaceta Médica De Caracas*, 128(2): 172-187.

Öncel, T. (1980). Gelirin Yeniden Dağılım Politikası Aracı Olarak Negatif Gelir Vergisi, *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (8), 1-14.

Painter, A. ve Thoung, C. (2015). Creative Citizen, Creative State: The Principled and Pragmatic Case for a Universal Basic Income, *RSA*, 1-48.

Pasma, C. (2014). Temel Gelir Programları ve Pilot Uygulamalar, Temel gelir Kanada Ağı.

Perkiö, J. (2019). Haklardan Aktivasyona: Finlandiya Siyasi Tartışmasından Temel Gelir Fikrinin Evrimi, 1980-2016. *Sosyal Politika Dergisi*, 49(1), 1-22.

Rakıcı C. ve Bozdağ C. A. (2022), Evrensel Temel Gelir ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, *Mali Çözüm*, 32(169), 73-98.

Ross, H. (1968). Gelir Vergisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma. Pensilvanya Toplum Hizmetlerinin İkinci Yıllık Toplantısı. Harrisburg, 1-10.

Servantie, D. (2017)., AB ve Dünyadaki Temel Gelir Tartışmaları, *İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu*, 203, 1-10,

Seung-Ho, B. (2021). Güney Kore'de Sosyal Güvenliğin Karşılaştığı Son Sorunlar. Sayı Bildiri Serisi: İşçi ve Toplum.

Stayding, G. (2020), Demirdöğdü, C.(çev.), *Temel Gelir*. İstanbul: Tellekt.

Stone, J. (2020). Kamuoyu, Koronavirüs Pandemisine Yanıt Vermek için Evrensel Temel Gelir, İş Garantisi ve Kira Kontrollerini Destekliyor. 21 Ekim 2023 tarihinde Kamuoyu desteği, koronavirüs pandemisine yanıt vermek için evrensel temel gelir, iş garantisi ve kira kontrolleri, anket bulguları | Bağımsız Bağımsız (independent.co.uk) adresinden alındı.

Telles, P. (2020). COVID-19: Brezilya, Büyük Sivil Toplum Kampanyasının Ardından Temel Gelir Politikasını Uyguluyor. 21 Ekim 2023 tarihinde [COVID-19: Brezilya, büyük sivil toplum kampanyasının ardından temel gelir politikası uyguluyor | openDemocracy \(açık Demokrasi\)](#) adresinden alındı.

Weller, C. (2017). Finlandiya'nın Temel Gelir Deneyi Zaten Stres Seviyelerini Düşürüyor ve Sadece 4 Aylık., 30 Mart 2023 tarihinde <http://www.businessinsider.com/finland-basic-income-less-stress-2017-5> adresinden alındı.

Yapıcı F. ve Karabulut Ş., (2018). 16. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Temel Gelir Düşüncesinin Yeniden Doğuşu, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (52), 353-380.

Zeballos-Roig, Joseph. (2020). İspanya, Koronavirüs Pandemisinin Ardından Kalıcı Temel Gelir Oluşturmak İçin Harekete Geçiyor. 27 Kasım 2023 tarihinde İspanya, Koronavirüs Pandemisinin Ortasında Kalıcı Temel Gelire Doğru İlerliyor (businessinsider.com)